

Az alkoholfogyasztás kultúrtörténete 1.**A SÖR**

Az alkohol tulajdonképpen már az ősidőktől kezdve kíséri az emberiséget. Széles körű elterjedtségét többek között könnyű előállíthatóságának is köszönheti: egy nagyon egyszerű természetes folyamat révén a gyümölcsökben vagy zöldségekben lévő cukrok könnyen átalakulhatnak alkohollá.

Az ősi sumérok, akik a mai Irak területén építették fel városállamaikat, a Földközi-tenger medencéjében, Mezopotámiában 6000 évvel ezelőtt kezdték el az árpából erjeszteni ezt az italt. Amikor az emberek elkezdtek mezőgazdasággal foglalkozni, az első gabonanövények a búza és az árpa voltak. Ezen növényeket jelenleg kenyérként és sörként fogyasztjuk.

A sumérok a legjobb sört árpából készítették, a babiloniak nagy törvényhozója, Hammurápi pedig törvényébe is belefoglalta a gabonanedv készítésének szabályait. Az egyiptomiak, miután eltanulták a mesterséget a babiloniaktól, rafinált fűszerekkel segítették zamatát. Jó magyar eleink még a honfoglalás előtt megismerték és megőrizték a sörfőzés tudományát. A XI–XIII. században a sört már kolostorokban főzték, aminek köszönhetően az isteni nedű sikere megkezdte virágzását.

A legősibb és talán az egyik legnépszerűbb alkoholos ital a sör. Az ókorban a fogyasztásra kevésbé alkalmas vizet kezdték el malátával felfőzni, és később ezt komlóval ízesíteni. A sörhöz számos legenda is fűződik, ezek egyikét említjük most, mely szerint az emberiség fennmaradásában fontos szerepet töltött be a sör:

„Történt egyszer, valamikor régen, hogy Ré, a tündöklő Napisten megtudta, hogy ellene, aki a semmiből teremtetten a világmindenséget, az emberek gonosz terveket szőnek. Gyűlést tartott a többi istennel, s elhatározták, hogy elpusztítják az embereket. A kegyetlen Hathor istennőt küldték le a földre, hogy végrehajtsa az istenek akaratát.

Hathor valóban nagy pusztítást vitt véghez, míg végül is Ré megkönyörült az utolsó halálraítélteken. Azon a reggelen, amikor Hathor be akarta fejezni a pusztítás munkáját, sörrel árasztotta el a földet. Az istennőnek annyira ízlett az ital, annyit ivott belőle, hogy részegségében nem ismerte fel az embereket. Így maradt meg (szerencsére) az ember a földön...”

A sör tehát valóban a legrégebbi alkoholos italok egyike. Az időszámításunk előtt 1550 körül keletkezett papiruszok szerint az emberek akkor már többféle sört is készítettek.

Nemrégiben tárgyi bizonyítékok kerültek elő arra, hogy az ókori mükénéi kultúrában már tudtak sört erjeszteni, és ezt hozzákeverték a mézes gyümölcsborokhoz. Az emberiség valószínűleg első koktéljának maradványait a bronzkorból származó lelőhelyeken cserépből készült tálaló edények pórusaiban lelték fel.

Hasonló leletekre bukkantak brit archeológusok ezer kilométerrel távolabbra, Skócia északi felföldjén is. Egy sírból olyan cserépedények kerültek elő, amelyek alján az évezredek során beszáradt eredeti ital üledékét több ujjnyi vastagságban lelték fel. A kutatók meglepetésére sörrel kevert gyümölcsbor volt eredetileg az edényben, és nagy mennyiségű mézet keverték hozzá – akárcsak a bronzkori görögök. A koppenhágai Nemzeti Múzeum archeológusa, Eva Koch szerint az egymástól térben és időben nagy távolságra elhelyezkedő kultúrák alkoholfogyasztási szokásainak hasonlóságát nagyon is gyakorlatias okok magyarázzák.

Tom Standage, a „Világtörténelem 6 pohárban” című könyv szerzője szerint hatféle olyan italt talált ki az ember, mely a kőkorszaktól számítva befolyással volt történelmére. Ezek az italok különböző történelmi periódusok relikviái, melyek ma is megtalálhatóak a legtöbb konyhában. Az egyik ilyen ital például a sör. **A piramis építőit az ókorban sörrel és kenyérrel jutalmazták. Ez az ital volt Egyiptom és Mezopotámia meghatározó itala, és népszerűsége azóta is töretlen.**

Az alkoholfogyasztás kultúrtörténete 2.

A BOR

A bor nem új keletű ital, ókori eleink már ismerték. Sok kutató a legegészségesebb alkoholos italnak tartja, a mértékletesség elvének betartásával.

Az igazi bor egyetlen alapanyagból készülhet, természetesen szőlőből. Vannak gyümölcsborok – csipke-, alma-, meggybor – de ezek inkább csak érdekességek, fogyasztásuk nem jelentős a szőlőből készült italéhoz képest.

Az alkohol fogyasztása legalább hétezer évvel ezelőtt kezdődött, ebből az időből származnak az első olyan cserépdarabok, amelyeknek pórusaiban sör és bor maradványát találták az archeológusok. Bronzkori őseink valószínűleg keverték a kétféle italt, aminek az lehetett a magyarázata, hogy így hamarabb jutottak el az áhított kábulathoz.

A tudósok már régóta sejtették, hogy a mediterrán térségben élő ősi népeknek különös ízlésük volt. Homérosz, a trójai háború veteránja több helyen említi költeményeiben kedvenc italát, a mézezett bort, amelyet kecskesajtra öntöttek és néhány nap érés után fogyasztottak. Az archeológus vegyészek szerint ez a bizzare keverék valószínűleg a bor további gyors erjedését szolgálta, amitől Homérosz és kortársai hamarabb látták rózsaszínben a világot.

Az archeológusok szerint a bronzkortól kezdve Európában általános volt a felnőtt férfiak körében az alkoholtartalmú italok fogyasztása, ezt azonban szigorúan valamilyen ünnepi alkalomhoz kötötték, és csaknem mindig a közösség felügyelete alatt zajlott le. Ebben az értelemben kijelenthetjük, hogy őseink sokkal fegyelmezettebb és mértékletesebb szeszfogyasztók voltak, mint későbbi utódaik.

A paleolitikumi emberek hozták talán létre az első „bort” úgy, hogy felhasználták a természetes folyamat során megerjedő szőlőt. Ám a bor elkészítése és tárolása valószínűleg igen nehéz lehetett a korai kultúráknak. A bor előállításához friss szőlőre van szükség. A sörhöz viszont elég volt, ha tárolták a gabonát, majd vizet adtak hozzá. A bor készítése emellett különleges edényeket követelt, melyekben az értékes folyadékot meg lehetett őrizni. A bort könnyebb elkészíteni, mint a sört, ám sokkal nehezebb tárolni. A legtöbb ősi kultúrában nehezen tudták megállítani az erjedést azon a ponton, ahol bor lett belőle, így a legtöbb esetben a szőlőből ecet lett. E nehézségek és a bor elkészítésének költségei segítettek abban, hogy ezen ital nagyon gyorsan sokkalta értékesebbé váljon, mint a sör.

Tom Standage, a „Világtörténelem 6 pohárban” című könyv szerzője szerint hatféle olyan italt talált ki az ember, mely a kőkorszaktól számítva befolyással volt történelmére. Ezek az italok különböző történelmi periódusok relikviái, melyek ma is megtalálhatóak a legtöbb konyhában. Az egyik ilyen ital például a bor.

Az alkoholfogyasztás kultúrtörténete 3.

A RÖVIDITALOK

Azt nem tudjuk, hogy mikor fedezték fel őseink az erjedő gyümölcsből vagy gabonaszemekből keletkező alkoholtartalmú folyadék bódító hatását, csak azt sejtik a kutatók, hogy ez valamikor a földművelés elterjedésének időszakában, véletlenül történt. A gabonafélék, a vadon termő, később a termesztett gyümölcsök, majd a szőlő és a méz felhasználásával már sokféle szeszes italt tudtak készíteni. Ebben az időben még nem ismerték a desztillálást, égetett szeszes italt csak kb. 1500 év óta tud az emberiség előállítani. Azok az erjesztett italok, amelyeket ismertek, a bor és a sör, mind gyengébbek voltak 10 alkoholfoknál. A kívánt bódító hatás elérésére különféle kábítószereket, pl. a már akkor ismert ópiumot, mandragórát és beléndeket tettek az italokba. A másik technika a különféle erjesztett folyadékok keverése volt. Északon a mézbor, illetve a mézsör volt a legerősebb ital, amit elő tudtak állítani, itt ugyanis szűkében voltak az erjesztéshez felhasználható gyümölcsöknek. A gabonafélékből készült sört már erősebbre tudták főzni, azután általában méz alapú erjesztett italokkal keverték.

3. ÉLETPÁLYA-ÉPÍTÉS „A” 10. ÉVFOLYAM – EMBER A TERMÉSZETBEN

A szesztartalmú levek (cefrék) lepárlása nagy múltra tekint vissza, bár ez a legfiatalabb klasszikus italkészítési eljárás. Európában a XV. században találunk először említést a pálinkafőzésről.

A röviditalok, likőrök, különösen a brandy és a rum a tengerészek menekvése volt a hosszú tengeri utak alkalmával a felfedezések korában, amikor az európai hatalmak a XV-XVII. században a tengereket járták.

A rum fontos részét képezte a kereskedésnek Anglia, Afrika és észak-amerikai kolóniái között is. **A melasz desztillálása a rum számára nagyon fontos része volt az új-angliai gazdaságnak. Amikor a britek megpróbálták adót kivetni a melaszra, az a gazdaság szívért érte.** Nagy-Britannia hosszú uralkodása a tengeren szintén hozzásegítette a rumalapú italokat, főleg a grogot a népszerűséghez. Ezen szesz a kései XVIII. századig a tengerészek kedvelt itókája volt. **A grogot rummal, vízzel, citrommal vagy zöld citrommal készítették. Ezzel javítani lehetett az ízét, és csökkenteni lehetett a különböző betegségek, például a skorbut tüneteit.**

Tom Standage, a „Világtörténelem 6 pohárban” című könyv szerzője szerint hatféle olyan italt talált ki az ember, mely a kőkorszaktól számítva befolyással volt történelmére. Ezek az italok különböző történelmi periódusok relikviái, melyek ma is megtalálhatóak a legtöbb konyhában. Ilyen ital például a rum, illetve a röviditalok.

ÚRLAP

1. csoport feladata: Olvassátok el a szöveget, és fogalmazzatok meg egy kérdést a 2. csoport számára, a szöveg alapján. A kérdés a szövegnek ne a teljes tartalmára vonatkozzon, hanem csak egy jól meghatározható részletére!

Az 1. csoport tagjainak neve:

Az 1. csoport kérdése:

A 2. csoport válasza:

2. csoport feladata: Olvassátok el a szöveget, és annak alapján válaszoljátok meg az 1. csoport kérdését. Ezután fogalmazzatok meg egy újabb kérdést a következő csoport számára, arra a szövegrészre vonatkozóan, amelyre az előző kérdés nem vonatkozott!

A 2. csoport tagjainak neve:

A 2. csoport kérdése:

A 3. csoport válasza:

3. csoport feladata: Olvassátok el a szöveget, és annak alapján válaszoljátok meg a 2. csoport kérdését! Ezután nézzétek át a 2. csoport válaszát is, amelyet az 1. csoport kérdésére adott, hogy véleményetek szerint a szöveg alapján valóban megfelelő-e, és teljes-e a válasz!

A 3. csoport tagjainak neve: